

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in tožise v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sredo 23. oktobra 1940

Cena posamezni številki din 150

Ne gre brez trgovine

V času, ko zopet cvete gonja proti trgovstvu, ko se izdajajo ukrepi z očitno tendenco proti trgovstvu in se s tem daje netivo za gonjo proti trgovstvu, je nujno potrebno opozoriti na veliko vlogo, ki jo ima trgovina v narodnem gospodarstvu slehernega naroda, zlasti pa našega.

Kar pogledamo malo nazaj v zadnje predvojno desetletje. V Ljubljani smo dobili prvo slovensko banko, ki so jo omogočili predvsem slovenski trgovci. V Trstu se je z vstajajočo slovensko trgovino visoko dvignilo slovensko denarništvo in z Jadransko banko smo dobili zavod, ki je daleč prekašal v prvih letih Jugoslavije vse druge denarne zavode v državi. Trgovina je ustvarjala kapital in s tem omogočila denarne zavode, ki so mogli kreditirati industrijo in omogočiti, da se je ta začela razvijati tudi pri nas. Naša gospodarska osamosvojitve je bila mogoča šele v hipu, ko je postala trgovina na naših tleh naša. Trgovina je ona panoga, ki ustvarja denar, živec vsega gospodarskega življenja.

Vloga trgovine pa s tem ni izčrpana in naša slovenska trgovina je imela še vse druge zasluge. Če je bilo blagostanje v Savinjski dolini visoko, je bila to zasluga onih trgovcev, ki so znali z uspešnim izvozom hmelja pridobiti hmelju visoko ceno. Kaj bi bila naša severna Štajerska, če ne bi trgovci znali spraviti naše sadje na tuje trge in zvišati s tem ceno sadja? Težka je izvozna trgovina s sadjem in deželnimi pridelki in marsikdo je izgubil v tej trgovini vse premoženje. Če se je ta nesreča pripetila trgovcu, potem je padla vsa škoda edino nanj in kmetovalec ni bil pri tem niti najmanj prizadet. Ni bilo tako kakor pri nekaterih zadrugah, ko je vsa izguba padla na kmeta, da je bil za leta uničen ves učinek njegovega dela.

Lesna trgovina je drugo veliko poglavje, ki dokazuje, kako je za slovensko ljudstvo trgovina odredilne važnosti. Koliko sto milijonov dinarjev je bilo izgubljenih, ker so se tega posla lotevali ljudje, ki mu niso bili dorasli. Vagoni in vagoni dobrega lesa so odšli na naslove firm, ki jih ni bilo. Milijoni in milijoni našega narodnega premoženja so šli v izgubo, ker so nekateri nesposobnejši, nekateri, tudi trgovci ubijali cene in prodajali raje tujcu za slepo ceno kakor pa domačemu trgovcu za dobro.

Niso tudi še pozabljena prizadevanja, da bi se vsa lesna trgovina organizirala, da bi tudi kmetijski lastniki gozdov prišli do dobre cene. Toda vsa ta prizadevanja trgovcev niso imela uspeha zaradi odpora nekaterih ljudi, ki so imeli predsodek o trgovini.

Jugoslavija se je od vsega početka imenovala od tujcev kot dežela, v kateri je vsega dovolj. Za nizko ceno se je dobilo vse, za sluga za to dobro oskrbo pa gre trgovini, ki je vedno skrbela, da nudi potrošnikom vse, kar potrebujejo, v dobri kakovosti in po zmerni ceni. Nastajale so zadruge in konsumi, nastajale veleblagovnice, toda ne po kakovosti blaga, ne po ceni niso mogle konkurirati legalni trgovini.

Pri tem pa je trgovina plačevala državi in samoupravnim telesom visoke davščine. Plačevala je vi-

soke pristojbine tudi za socialno zavarovanje, pa čeprav je ostal trgovec sam brez vsake socialne zaščite.

A poleg tega je plačeval trgovec tudi visok narodni davek in brez pretiravanja moremo reči, da bi velik del naših nacionalnih društev brez prispevkov trgovcev komaj živel.

Tako je trgovina koristila na vse strani in prav bistveno pripomogla, da je napredoval naš narod gospodarsko, kulturno in socialno. Ne rečemo seveda, da ne bi tudi

drugi stanovi k temu bistveno pripomogli, temveč poudariti hočemo le to, da se je trgovina izkazala kot neobhodno potrebna panoga v našem gospodarskem življenju, trgovski stan pa kot del, ki ga naša narodna zajednica nikakor ne more pogrešati.

Dejstva vse to ugotavljajo. Zato pa se mora človek tembolj začudeno spraševati, kako je mogoče, da je nastala sedanja gonja proti trgovstvu in še bolj začudeno mora vprašati, kako je mogoče, da se ta gonja trpi! Ali smo res tako za-

slepljeni, da si hočemo sami uničiti gospodarsko panogo, ki je temelj naše gospodarske osamosvojitve? Ali smo res tako kratkovidni, da dopuščamo, da ubijajo nekateri z največjo lahkomišelnostjo panogo, brez katere ni blagostanja? Ali res ne bomo izprevideli, da brez trgovine ne gre, da vsak narod gospodarsko propada, kakor hitro propada njegova trgovina?

Čas je, da pride iztreznjenje, da ne bo škoda prevelika, in sicer škoda za ves narod, za vse nas.

njim na pristranski in krivičen način.

V interesu pravičnosti, socialnega miru in nazadnje tudi v interesu pravilnega funkcioniranja trgovine se mora temu žalostnemu pojavu napraviti konec! Dolžnost države je, da to psihozo najhitreje in najljubše zatire.

Druga splošna opomba velja ne-sposobnosti naše občne uprave za izvrševanje številnih in delikatnih dolžnosti, poverjenih ji v tej zadevi. Na eni strani ni naša občna uprava materialno opremljena niti za izvrševanje svojih dosedanjih osnovnih funkcij. V tem oziru zadostuje, če omenimo, da nekatera sreska načelstva nimajo niti zadosti papirja za svoje delo ter jim dajejo papir prisilna združenja trgovcev. Na drugi strani pa obla-sti ne razumejo niti jedra te zakonodaje, da o detajlih sploh ne govorimo in zato delajo pri njenem izvajanju najtežje napake. Zaradi primera navajamo, da ni redko, da ta ali oni sreski načelnik ne dovoljuje, da se iz podrejenega mu sreza »izvozi« mast, les itd. ter utemeljuje svojo odredbo s tem, da ni gotovo, če bo dotičnega blaga zadosti za njegov srez, on da pa ne more dopustiti, da bi njegov srez kot proizvajalni trpel pomanjkanja v tem blagu.

Izgleda, da se more ta napaka odpraviti samo s postavitvijo posebnih organov poleg občne uprave.

Od posebnih opomb pa je treba na tem mestu poudariti zlasti štiri:

Prva se tiče pojma nabavne cene, h kateri se mora prišteti običajni ali predpisani zaslugek. To je osnovno vprašanje vsega postopka v zvezi z zatiranjem brezvestne špekulacije. To vprašanje pa še vedno čaka na svojo pravilno rešitev. Edina pravilna rešitev pa je, da se kot nabavna cena blaga smatra ona cena, po kateri se more dotično blago nabaviti. Ne sme se preiskovati, po kateri ceni je trgovec nabavil blago, ki ga v danem trenutku prodaja, temveč je odločilna cena, po kateri more trgovec dotično blago v danem trenutku nabaviti. Z gospodarskega stališča je to edina pravilna rešitev vprašanja. To je vse-kakor razlog, zaradi katerega je to vprašanje rešeno na ta način v nekaterih državah, v katerih je glede zatiranja brezvestne špekulacije podobna zakonodaja kot v naši. V zvezi s tem vprašanjem je treba naglasiti, da sme veljati na trgu za eno in isto blago samo ena in ista cena ter da v eni in isti trgovini more veljati samo ena in ista cena za isto blago brez ozira na to, po kateri ceni je bilo blago nabavljeno. Sicer pa to načelo neizogibno vlada, kadar cene padajo in zato se tudi ne more postaviti drugo načelo, kadar cene skačejo.

Druga opomba se tiče pojma kupičnega blaga. Iz čl. 2. uredbe o zatiranju draginje je jasno, kaj je zakonodavec razumel pod tem pojmom. Sicer sta pa tudi sam navedeni predpis ter njegovo uradno tolmačenje jasna za ljudi, ki so poučeni o teh problemih. Nekateri pristojne oblasti pa kljub temu napačno tolmačijo, kar je imelo za posledico, da danes, ko je v največjem interesu ljudi, t. j. potrošnikov in samih gospodarstvenikov, da imamo v državi čim večje zaloge, si gospodarski ljudje vedno manj prizadevajo, da te ustvarijo, ker pač nočejo, da bi

Problem oskrbe prebivalstva z blagom

Spomenica trg.-industrijskih zbornic

Kakor smo že na kratko poročali, je bila v začetku oktobra v Novem Sadu konferenca trgovinsko-industrijskih zbornic Jugoslavije, na kateri se je razpravljalo o preskrbi prebivalstva s potrebnim blagom. Ljubljansko zbornico je zastopal na konferenci tajnik Ivan Mohorič, ki je tudi zelo aktivno sodeloval na konferenci. Konferenca je sprejela tudi sledečo spomenico, ki jo v naslednjem objavljamo zaradi njene tehtnosti v celoti:

Vprašanje oskrbe prebivalstva z blagom vsebuje dejansko tri probleme:

1. problem nabave blaga v čim večjih mogočih količinah,
2. problem cen in
3. problem pravilne razdelitve blaga med potrošnike.

Do pred kratkim so se pri nas reševala ta vprašanja v glavnem po mehanizmu svobodne trgovine, t. j., da je bilo zasebni trgovini prepuščeno, da sama skrbi za nabavo potrebnega blaga in za pravilno razdelitev njegovo med potrošnike, zakon o povpraševanju in ponudbi pa naj bi reguliral cene.

Zaradi nastalih težkoč in motenj v nabavi in razdelitvi blaga ter naglega in znatnega skoka cen, t. j. podražitve življenja, pa je smatrala država v zadnjem času za svojo dolžnost, da poseže v ta delikatni posel, da bi zagotovila čim bolj popolno nabavo blaga in čim bolj pravilno razdelitev blaga med potrošnike in da bi odpravila umetni, t. j. z gospodarskega stališča neupravičen skok cen. Tako je prišlo do cele vrste uredb o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije, kontroli cen in oskrbi prebivalstva z blagom. V začetku te nove gospodarske politike naše države je kazalo, da se bo država omejila na kontrolo zasebne gospodarske delavnosti, kasneje pa si je lastila pravico dirigiranja gospodarskega življenja. Z drugimi besedami: država je prevzela vlogo gospodarskega dirigenta.

Z ozirom na spremenjene razmere je v resnici izgledalo, da mehanizem svobodne trgovine ne more trenutno, a morda tudi trajno, zagotoviti pravilno rešitev uvida navedenih problemov izključno na podlagi svobodne trgovine, kakor je mogel to prej. Izgleda, kakor da je v tem oziru v resnici potrebna neka intervencija države in samoupravnih teles v zasebno gospodarsko življenje. Vendar pa je tudi upravičen strah, da način te ingerence ne ustreza našim razmeram in potrebam.

Trije pogoji za uspešno dirigiranje gospodarstva

Kajti za uspešno dirigiranje gospodarskega življenja so potrebni trije neobhodni pogoji:

1. enotnost gospodarskega in zlasti trgovinskega območja,
2. centralizacija gospodarskega dirigiranja in
3. ustrezajoča organizacija občne uprave ali primeren poseben državni organizem.

Ne enega teh pogojev pa pri nas ni. Zaradi tega dirigiranje gospodarskega življenja po državi najresneje ogroža vse oskrbovanje našega prebivalstva in ni izključeno da ga spravi v brezizhoden položaj. Pri takšnem stanju izgleda, da bi bil v naši državi z ozirom na naše razmere stari svobodni mehanizem svobodne trgovine boljši od novega režima dirigiranega gospodarstva, ki bi utegnil takšen, kakršen je, dejansko poostriiti pomanjkanje blaga, povečati dezorganizacijo prometa in pospešiti propadanje trgovcev.

Iz vsega tega sledi, da je treba čim prej storiti vse, da se izognemo usodnim posledicam, ki so sicer neizbežne. Zato je potrebno:

1. restavrirati in najskrbneje čuvati enotnost trgovinskega območja, kakor je predvideno v sporazumu z dne 26. avgusta ter v uredbi o banovini Hrvatski;
2. vpustiti centralizacijo gospodarskega dirigiranja in
3. prilagoditi organizacijo občne uprave novim in delikatnim funkcijam države ali pa ustvariti ustrezajoč poseben organizem za ta posel.

Pripombe k veljavni zakonodaji o oskrbovanju prebivalstva

V predpostavki, da se ti trije neobhodno potrebni pogoji izpolnijo, je treba k naši veljavni zakonodaji pripomniti naslednje:

Ta je obsežna in sestoji iz cele vrste uredb, pogosto se spreminja in dopolnjuje, pri tem pa ni skladna in ne pomeni zaokroženega sistema, zaradi česar se ne spoznajo v njej ne oblasti, ne gospodarstveniki in ne potrošniki. Zato je potrebno:

1. Prenehati se mora z izdajanjem teh uredb na hitro roko brez zadostnega predhodnega študija naših razmer, potreb in možnosti ter se mora v ta namen organizirati intimno in stalno sodelovanje naših zbornic pri izdelavi te zakonodaje.
2. Izvesti se mora kodifikacija oz. združiti vsa ta zakonodaja v

en edini zakon oz. uredbo, kakor so to storili Bolgari lani v mesecu maju z zakonom o reguliranju oskrbovanja ter o kontroli cen.

Zlasti pa je treba poudariti, da je že skrajni čas, da se neha v naši javnosti demagogija v tej mnogo preveč resni in občutljivi stvari ter da se jasno in ob vsaki priliki naglasi, da ne gre pri našem zakonskem zatiranju draginje za zatiranje draginje sploh, temveč samo in izključno za zatiranje gospodarsko neupravičene in umetne podražitve blaga. V tem oziru je zanimivo, da se naša uredba imenuje uredba o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije, dočim se imenuje bolgarska uredba zakon o reguliranju oskrbovanja in o kontroli cen. Skrajni čas je, da se pri nas glasno poudari, da glavni vzrok draginje ne izvira od gospodarstvenikov, temveč od mnogih činiteljev gospodarskega, finančnega, političnega in psihološkega značaja.

Povečanje obtoka bankovcev, zmanjšana proizvodnja v mnogih sektorjih gospodarstva ob istovrstnem povečanju konsuma zaradi zelo slučajnega konsumnega činitelja vojske, pomanjkanje blaga, ustvarjanje zalog in rezerv za javne potrebe, silno otežkočen in bistveno zmanjšan uvoz mnogih predmetov prvovrstne važnosti za gospodarstvo in proizvodnjo, podražitev tujega blaga, vojna psihoza, ki je zagrabila naše prebivalstvo in povzročila pretirano kupičenje blaga pri potrošnikih, vse to in drugi elementi, kakor nezadostna žetev, bistveno zmanjšanje števila živine, povečanje socialnih in splošnih režijskih stroškov so bistveno vplivali na podražitev življenja.

Opombe k izvajanju zakonodaje

Nič bolje tudi ni z izvajanjem te zakonodaje. Nasprotno! Dve opombi je treba v zvezi s tem zlasti naglasiti.

Kakor smo že omenili, navaja sama zakonodaja začeti s svojim uradnim imenovanjem, oblast, tisk in potrošnike k popolnoma napačnemu pojmovanju njenega bistva. Tako oblasti ko tisk in potrošniki smatrajo gospodarske ljudi in zlasti trgovce ter ves trgovski stan kot glavne in celo edine krivce draginje. Zaradi tega se postopa s trgovci kot z največjimi državnimi in narodnimi sovražniki, nerazpoloženje proti njim je skoraj splošno, zaradi česar se zakoni uporabljajo proti

za obče koristen posel okusili še drakonistične kazni. Tako dosega ta zakonodaja, ki naj bi zagotovila oskrbo dežele, v svojem izvajanju čisto obraten učinek: poslabša oskrbovanje, ker onemogoča gospodarskim ljudem, da si ustvarijo zaloge. Vsekakor bi bilo umestno, da se začne kaznovati vsi oni organi, ki zagreše tak greh proti ljudstvu in narodnemu gospodarstvu. Izgleda, da je to edina pot, da se napravi temu zlu konec.

Podoben je primer tudi z izvajanjem določbe čl. 2/1 in 3/3 uredbe o zatiranju draginje. Tudi to določbo tolmačijo nekatera oblastva čisto napačno. Smatrajo, da so trgovci dolžni da prodajajo vsem in vsakomur vse blago, ki ga imajo in v vseh zahtevanih količinah. Tako se dogaja in dogajalo se bo tudi v bodoče, da ena sama oseba pokupi od trgovca vse količine nekega blaga, da si ustvari zalogo za »črne dni«, zaradi česar ostaja deset in morda tudi sto ljudi brez tega blaga. Zaradi dobe, v kateri živimo in činjenice, da bo dejansko pomanjkanje blaga vedno večje, se mora temu pojavu napraviti konec!

Začeti se mora racioniranje razdelitve, t. j. prodaje blaga, začeti pri proizvajalcu (tovarnarju) pa do maloprodajalca. Režim potrošniških kart se z ozirom na naše razmere ne more uporabljati. Preostaja torej samo naslonitev na same gospodarstvenike. Pod kontrolno oblastjo bi bili fabrikanti, trgovci na debelo in maloprodajalci dolžni, da sami določijo količine, katere morejo in tudi morajo prodajati svojim stalnim odjemalcem. Nadalje bi morali biti dolžni, da v primeru suma kupčenja blaga po potrošniških prijavljajo to oblastem.

Konkretno bi se moralo izvrševati oskrbovanje prebivalstva po maloprodajalcih, t. j. detaljnih trgovcih, industrijskih prodajalnicah, potrošniških zadrugah na naslednji način:

Vsako gospodinjstvo bi dobilo od pristojne oblasti knjižico za nakupovanje živil, v kateri bi bilo navedeno, za koliko članov gospodinjstva velja ta knjižica. V to knjižico bi zapisoval maloprodajalec vse prodaje predmetov, navedenih v posebnem seznamu, kakor n. pr. sol, čaj, kava, koruzna moka, sladkor, mast, olje, riž in podobno. Potrošnik bi bil dolžan, da pokaže prodajalcu knjižico, maloprodajalec pa bi bil dolžan, da oskrbuje s tem blagom sorazmerno svojim zalogam in prvi vrsti svoje stalne odjemalce, a prodajati bi moral tudi drugim potrošnikom, če bi imel večje zaloge, kakor pa so potrebne za oskrbovanje njegovih stalnih odjemalcev.

Na ta način bi se ustvaril sistem klientele, potrošniki pa bi se navadili, da bi se v glavnem oskrbovali pri istih maloprodajalcih.

Maloprodajalec bi tako mogel ugotoviti, če potrošnik kupi blago ter bi moral to prijaviti oblasti. V zvezi s tem bi bilo morda potrebno s posebnimi predpisi rešiti vprašanje, kako bi se oskrbovali z navedenimi predmeti industrijski delavci.

To so v glavnem samo osnovne misli, kako bi se moglo to vprašanje rešiti.

Končno je treba tudi podčrtati opombo glede zadrževanja na prisilnem bivanju osebe, ki jo je sodišče oprostito. Naravnost neverjetno je, da morajo bivati v prisilnem bivališču osebe, ki jih je sodišče oprostito vsake krivde. Nikakor ni mogoče, takšnega postopanja opravičiti, pojasniti pa se more samo z demagogijo ali z onim nedopustnim sovražnim stališčem oblasti do gospodarskih ljudi, o katerem je bilo prej govora.

Veleblagovnice

Treba je, da se dotaknemo še vprašanja vloge veleblagovnic pri

oskrbovanju prebivalstva v sedanjih razmerah.

V tem oziru je treba predvsem naglasiti, da se naše obstoječe veleblagovnice sploh ne bavijo s prodajo osnovnih življenjskih potrebščin. V tem pogledu je torej njih vloga enaka ničli.

Glede ostalega blaga pa, ki ga prodajajo veleblagovnice, po mnenju odločujočih državnih činiteljev uspešno konkurirajo ostalim trgovskim obratom, potiskajoč navzdol cene. Potrebe za ustanavljanje novih veleblagovnic ali razširjenje sedanjih torej ni. Nikake zakonske ovire ni, da se ne bi mogli ustanoviti novi veliki obrati za živila. Veleblagovnic imamo zadosti in več jih ne potrebujemo. Ravno tako se v sedanjih veleblagovnicah ne občuti nikako pomanjkanje blaga in torej popolnoma krijejo potrebe svojih odjemalcev.

Dovoliti ustanavljanje novih veleblagovnic ali dovoliti razširjenje obstoječih bi pomenilo povzročiti

zmešnjavo v naši organizaciji distribucije, in sicer brez vsake potrebe. Kar pa je posebno važno, je to, da bi se s tem na široko odprla vrata tujemu kapitalu, da v kratkem času zagospodari nad našo distribucijo blaga, da uniči naše male nacionalne trgovce ter da nas na tem gospodarskem polju popolnoma zaslužni. Z ozirom na dobo, v kateri živimo, bi bil to greh tudi nad narodom, državo in nad nacionalnimi trgovci. Zelo problematična trenutna usluga našim potrošnikom bi bila mnogo predrago plačana.

Vprašanje mestnih aprovizacij

Ostaja še problem ustanavljanja in določevanja delokroga mestnih aprovizacij. Po našem pojmovanju je zadeva v tem vprašanju naslednja:

Mestne aprovizacijske ustanove bi imele nalogo, da izdajo potrebne ukrepe, da se prebivalstvo njih

mest oskrbi z osnovnimi živili. Da bi se ta namen dosegel, bi morale mestne aprovizacije takoj ugotoviti, v kateri meri se more ta oskrba izvršiti s pomočjo obstoječega komercialnega in produkejskega aparata in zato bi morale mestne aprovizacijske ustanove takoj povabiti vse glavne razdeljevalce blaga v mestu na sestanek, na katerem bi se moral napraviti načrt za oskrbovanje prebivalstva.

Za oni del potreb, ki jih obstoječa komercialna in produkejska organizacija (trgovina, industrija in zadružništvo) ne bi mogla pokriti, bi se morala pobrigrati mestna aprovizacija. Zato bi se moralo predhodno doseči najbolj intimno sodelovanje vseh teh činiteljev.

Bistvena naloga mestnih aprovizacijskih ustanov pa je v njih socialni akciji, da skrbje za socialno šibke ljudi in jih oskrbujejo z osnovnimi živili po nizkih cenah.

Združene države prodirajo v Južno Ameriko

Mnenie sovietskega lista

Sovjetski list »Trud« je objavil članek, kako si Združene države Severne Amerike polagoma ustvarjajo v Srednji in Južni Ameriki monopolni položaj, ker je Velika Britanija zaradi vojne iztisnjena iz srednje- in južno-ameriškega trga. Seveda ni treba vzeti izvajanja sovjetskega člankarja kot stoddotno resnico, ker je namen članka preočiten. Vendar pa vsebuje članek celo vrsto zelo zanimivih podatkov, ki bodo zanimali tudi naše bralce.

Ameriški književnik Carr je napisal leta 1938. v trenutku odkritosti, da so v Združenih državah prišli do zaključka, da morata priti Srednja in Južna Amerika pod njihov gospodarski vpliv. Havanska konferenca ter zakup nekaterih angleških oporišč dokazuje, da se ta načrt polagoma uresničuje. Posebno pa olajšuje izvedbo tega načrta težavni položaj Velike Britanije, ki je vsa okupirana z vojno in zato ne more več razvijati tako intenzivnih trgovinskih stikov s srednje- in južnoameriški državami kakor pred vojno.

Naravna bogastva latinske Amerike so velika. Tako daje Latinska Amerika 60 % vse svetovne proizvodnje solitra, 24 % bakra, 20 % svinca, 20 % boksita, 15 % nafte, 13 % kositra in 16 % cinka. Še bolj pomembna je Latinska Amerika glede agrarne proizvodnje. 60 odstotkov vse svetovne proizvodnje lanu, 25 % sladkorja, 80 % kave, 31 % kakava itd. prihaja iz Latinske Amerike. Zaradi velikih naravnih bogastev in cenene ljudske sile velja Južna Amerika kot dežela za dobičkonosne investicije. Velika Britanija in Združene države so tudi investirale v Južno Ameriko nad 10 milijard dolarjev.

Velika pa je tudi strateška važnost Srednje Amerike. Tudi v tem je bil eden vzrokov, da se je že desetletja vodila med Veliko Britanijo in Združenimi državami velika borba za vpliv v teh deželah. Združene države so imele v tem boju velike uspehe in posrečilo se jim je, da je prišlo 90 % proizvodnje bakra, večina proizvodnje solitra, kositra in svinca pod njih kontrolo.

Sedanja vojna je spravila južno-ameriške države v zelo veliko stisko, ker ne morejo prodati viškov svojih agrarnih proizvodov. Tako je 9 milijonov vreč koruze v južno-ameriških pristaniščih in zamačaka na kupea. Cene zato neprestano padajo. Edino Združene države bi mogle pomagati in zato narašča gospodarska odvisnost Latinske Amerike od Združenih držav.

Na drugi strani pa mora tudi

Anglija v vedno večji meri prepuščati južnoameriški trg Združenim državam, ki sicer Angliji v vojni zelo pomagajo, vendar pa se tudi ne mislijo odreči ugodnostim, ki jim jih nudi sedanji položaj. To vidijo tudi Angleži in londonski list »Economist« je z očitnim vznemirjenjem in nejevoljo napisal, da je dala vojna v Evropi Združenim državam možnost, da polagoma popolnoma osvoje latinsko-ameriški trg. Seveda pa se Anglija temu trgu nikakor noče odreči in v normalnih časih je Združene države tudi ne bi mogle izrinuti, ker je Anglija najboljši kupec agrarnih proizvodov Latinske Amerike. Združene države pa imajo same presežek agrarnih proizvodov in zato ne morejo biti tako dober kupec ko Anglija.

Danes je gospodarska ofenziva

Združenih držav v Latinsko Ameriko v polnem teku. Pri tem uporabljajo Združene države razne metode. Na eni strani izkoriščajo položaj glavnega kupca, kar so danes v Latinski Ameriki, na drugi strani pa so postale zaradi vojne edini dobavitelji vojnega materiala za vse južno-ameriške države. Z vsa silo pa delujejo tudi diplomatsko in konferenca v Havani pomeni velik uspeh za Združene države. Zlasti pa pomeni uspeh sklep konference glede posesti evropskih držav v Ameriki. S tem sklepom so postale Združene države nekaj varuh za vse ameriške države nad temi evropskimi kolonijami. Združene države imajo sedaj formalno upravičenost, da utrdijo svojo pozicijo v Latinski Ameriki in to ugodnost bodo tudi v polni meri izkoristile.

Uredba o stanovanjski zaščiti

Ministrski svet je izdal uredbo, ki omejuje pravico hišnih lastnikov glede odpovedovanja stanovanjskih in poslovnih prostorov. Uredba določa, da sme hišni lastnik odpovedati najemniško pogodbo samo:

1. če stanovanje ali poslovni prostor potrebuje za sebe ali za svoje oženjene sinove in omožene hčere;
2. če je treba zgradbo porušiti in na mesto nje zgraditi novo;
3. če najemnik ne plača najemnine najkasneje v enem mesecu od dne, ko bi jo moral plačati;
4. če najemnik uporablja ali izkorišča prostore v druge svrhe, kakor je njihov namen, ali v nasprotju s pogodbo daje prostore v podnajem ali jih namerno, po malomarnosti kvari, tako da se poskodojujejo;
5. če najemnik ali njegovi sostanovaleci ali njegovi podnajem-

niki nemoralno ali pohujšljivo živijo v stanovanju ali če hudo otežujejo bivanje hišnemu lastniku ali drugim stanovalecem v zgradbi;

6. če so bili najemnik ali člani njegove rodbine sodno obsojeni zaradi kaznivih dejanj, prizadejanih hišnemu lastniku ali članom njegove rodbine, razen v primeru, da so bili k takemu dejanju od njih izzvani.

Razveljavljajo se vse določbe najemniških pogodb, ki so bile že sklenjene ali se bodo sklenile, kolikor so v nasprotju z gornjimi določili, ki veljajo v primeru prodaje tudi za novega lastnika zgradbe.

Odpovedi strankam, sporočene pred uveljavitvijo te uredbe, se bodo, kolikor do tega dne niso bile pravno veljavne, presojele po določbah te uredbe.

Uredba stopi v veljavo z objavo v »Službenih novinah« ter velja zaenkrat za dobo enega leta.

Politične vesti

Iz Bukarešte se poroča, da bo sta Nemčija in Italija po prihodu nemške vojske v Romunijo in podpisu trgovinske pogodbe z Jugoslavijo povečale svoj pritisk na Turčijo in Grčijo. Nadalje se poroča iz Bukarešte, da bo Nemčija ponudila Sovjetski Rusiji Dardanele, da pa bo ta koncesija samo začasna. Vse te vesti samo registriramo.

Italijanski tisk še nadalje opominja Turčijo in Grčijo, da ne napravita podobne napake ko one države, ki so se zanašale na britansko jamstvo.

Sovjetska agencija Tass zanika vest ameriške agencije, da se je Stalin sestal s turškim poslanikom. Italijanski listi poročajo iz Budapešte, da vlada v tamkajšnjih političnih krogih prepričanje, da se bo Madžarska popolnoma priključila vojaški in politični zvezi med Nemčijo, Italijo in Japonsko.

Min. predsednik Churchill je imel po radiu govor na Francoze. Uvodoma je omenil, da že več ko 30 let v miru in vojni koraka s Francozi. Govori vsem Francozom in naj bi že bila njih usoda kakor koli. Naj Bog čuva Francijo! Tu v Angliji pod sovražnim ognjem niso pozabili na Francijo. Vztrajamo v borbi za svobodo. Vsi moramo skrbeti, da se skupnemu sovražniku ne posreči, da bi razdružil narode, ki jih je zadel zla

usoda. V Londonu, ki ga bombardirajo nemška letala, se držimo dobro. Pričakovali smo vdor sovražnika, pričakovale so ga tudi ribe. Toda vsi ti boji so šele začeli. L. 1940. imamo premoč na morju, l. 1941. jo bomo imeli tudi v zraku. Preudarite, kaj to pomeni! Nemci in Italijani hočejo razdeliti Francijo. Alžacija in Lorena naj prideta k Nemčiji, Napoleonova Korzika in Savoja ter Nica pa k Italiji. Dejal je dalje, da hoče Nemčija popolnoma uničiti Francijo. Zato morajo Francozi dvigniti svojega duha, dokler ne bo prepozno. Klical je Francozom v spomin Napoleonove besede: Nikdar ne bom verjel, da je duh Francije mrtev, da smo izgubili mesto med največjimi narodi. — Angleži in njih prijatelji v Ameriki vztrajajo v borbi in Francozi naj jim zaupajo. Če nam v svojem težkem položaju ne morete pomagati, vsaj ne ovirajte nas! Je vzkliknil Churchill. Cakajte na uro, ki bo prišla za vas. Nikdar ne bomo popustili, nikdar kapitulirali! Hočemo rešiti svet pred temno dobo. Francozi naj se ravnajo po besedah Gambette: Mislite na Francijo vedno, nikoli pa ne govorite o njej. Svoj govor je končal z besedami: Naj živi Francija, naj žive vsi narodi, ki gredo boljšim časom naproti!

Laval je odšel v Pariz, kjer se pogaja za sklenitev miru med Nemčijo in Francijo. Po nekkih vesteh je bil sprejet od Hitlerja. V Vichy je baje prišel v Ribbentrop, ki bo nato odpotoval v Madrid. Širi se tudi vest, da bo Francija po sklenitvi miru z Nemčijo napovedala vojno Angliji.

Edenovo bivanje v Egiptu posebno obširno komentira italijanski tisk ter pravi, da se mu ne bo posrečilo zaplesti Egipta v vojno. Egiptski politiki, ki se zavedajo svoje odgovornosti, so zaradi angleškega načrta v vedno večjih skrbih. Eden hoče nadalje ustvariti vojno fronto na Balkanu proti Nemčiji in Italiji. More se že v naprej reči, da se mu bo to posrečilo.

Angleški veleposlanik v Washingtonu lord Lothian je prišel na kratek obisk v London, da se osebno prepriča, kakšen je položaj v Angliji, ker mu je le tako mogoče z uspehom zastopati Vel. Britanijo v Združenih državah. Izjavil je nadalje, da so bili v Združenih državah pred tremi meseci prepričani, da Anglija ne bo vzdržala nemškega pritiska, sedaj pa menijo, da je angleško letalstvo odvratilo od Anglije nevarnost invazije.

Angleški bombniki so izvedli v noči na nedeljo bombni napad na Berlin. Po ameriških poročilih je bil napad najhujši, kar jih je doslej doživel Berlin. Nemška poročila pa pravijo, da niso bili zadeti nobeni vojaški objekti, temveč le stanovanjski deli mesta.

Tudi nemška letala so poostрила svoje napade na London. Poleg tega pa so začela tudi bombardirati sistematično posamezna druga angleška mesta.

Italijanska letala so bombardirala ozemlje dveh nevtralnih arabskih držav, in sicer Bahreinsko otočje v Perzijskem zalivu in neko petrolejsko ležišče v Saudovi Arabiji. Petrolejsko ležišče je last neke ameriške družbe. Združene države bodo zaradi tega protestirale.

Nemci poročajo, da so v noči na 20. oktober potopili 17 sovražnih trgovskih ladij, ki so plule v nekem konvoju. V zadnjih dveh dneh so potopili Nemci skupno 327 tisoč ton ladij.

Angleška bombna letala so bombardirala zopet italijanska mesta, in sicer Milan, Turin, Pavio in Alessandria. Letala so prišla nad Italijo čez Švico.

Italijani poročajo, da so njih rušilci in torpedovce napadli v Rdečem morju neki angleški konvoj in potopili šest ladij.

Angleška in nizozemska vlada sta ponudile vladi Združenih držav, da bi Združene države sodelovale pri obrambi Nizozemske Indije. Obramba Nizozemske Indije bo baje postala v kratkem potrebna, ker namerava vlada Nizozemske Indije preprečiti izvoz vsega vojnega materiala in važnih vojnih surovin na Japonsko.

Japonski poslanik v Braziliji je izjavil, da je še vedno mnogo možnosti, da se ohrani mir med Japonsko in Severno-ameriški Združenimi državami. Trojni berlinski pakt da je bil sklenjen samo zato, da se ohrani mir med Japonsko in Združenimi državami!

Ameriško vojno ministrstvo ima na razpolago kredit 550 milijonov dolarjev za pospešeno izdelavo vojnih letal.

V Hongkongu se pripravila oporišče za ameriške podmornice. Tu bo baza 25 ameriških podmornic, ki bodo mogle popolnoma onemogočiti oskrbo japonske vojske na Kitajskem, a tudi zelo ovirati oskrbo Japonske same.

Ameriški mornariški minister Knox je izdal na ameriško mornarico proglas, da mora biti pripravljena na vse eventualnosti.

Spomladi dobimo nove velesejemске pavilione

Ali bo dobila Ljubljana tudi prepotrebno veliko dvorano?

Na velesejmu podirajo stare pavilione. Svojo nalogo so opravili več ko v zvrhani meri. Skoraj dve desetletji so neštete razstave v njih delale uspešno propagando za naše izdelke in dajale našemu gospodarstvu pobudo za napredek. A prav tako tudi za naš kulturni napredek, saj je bila vsako leto na velesejmu vsaj ena velika kulturna razstava.

Niso pa mogli stari pavilioni več zadostovati, zlasti z ozirom na modernizacijo zagrebškega velesejma in ustanovitve velikega beograjskega. Ljubljanski velesejem ni smel zaostati za njima in zato se je morala velesejemska uprava odločiti za postavitev novih paviljonov. A ne samo velesejemska uprava, tudi ljubljanska občina bi morala skleniti, da pomaga pri postavitvi novega velesejma. Kajti ni v Ljubljani stalne prireditve, ki bi tako služila Ljubljani ko velesejem. Kadar je bil v Ljubljani velesejem, je bil dotok tujcev v Ljubljani živ. Za Ljubljano kot tujsko mesto je bil in je velesejem eden prvih pogojev, da se tujski promet poveča.

Pri izgradnji novega velesejma pa je ljubljanska občina še iz drugega razloga prav posebej zainteresirana. Velesejemska uprava ima namen, da zgradi tudi veliko dvorano. Ta dvorana bi bila za velesejem uporabljena le dvakrat na leto po dva tedna, vse ostalo leto pa bi bila na razpolago za druge prireditve. Za Ljubljano, ki je danes brez velike dvorane, je to odločilna važnost, ker so danes nemogoče vse velike družabne prireditve, pa tudi vsi večji koncerti po nizkih cenah. Velika koncertna dvorana je za Ljubljano naravnost kulturna potreba in ne bo v čast mestni upravi, če ne bo izkoristila lepe prilike, ki se ji sedaj nudi ter omogočila, da bo velika razstavna dvorana na velesejmu tudi velika koncertna dvorana Ljubljane. S tako majhnimi stroški tega cilja mestna občina nikdar ne bo dosegla.

Pričakovati, da bo velesejemska uprava sama postavila tudi koncertno dvorano, je vendarle pretirano, ker je za velesejemsko upravo veliko, da zgradi pri svojih skromnih sredstvih in ob pomanjkanju vsake državne dotacije nove pavilione.

Z vsem poudarkom apeliramo

zato na ljubljansko občino, da kot glavni interesent poskrbi, da bomo dobili na novem velesejmu dvorano, ki bi mogla služiti za vse prireditve in ki bi napravila konec sedanji mizeriji, ko so nam kinogledališča pobrala najlepše dvorane.

Stari velesejem.

Ko se podirajo stari pavilioni, naj se na kratko spominjamo zgodovine velesejma.

Ureditev sedanjega razstavišča je projektiral v letu 1920./21. arhitekt Josip Costaperaria. Leto pozneje je arh. Costaperaria projektiral na veseličnem prostoru še dva razstavna paviliona z označbo K in L. Paviljon L je l. 1932. upepelil požar, povzročen od strele. Ob 10 letnici Ljubljanskega velesejma, leta 1930., sta bila zgrajena v središču razstavišča še dva razstavna paviliona M in N. Prvotno so bile lesene konstrukcije razstavnih paviljonov v neposredni zvezi z zemljo. Zato je začelo lesovje kmalu gniti, zlasti zaradi vlažnega terena. Uprava Ljubljanskega velesejma je zato kanalizirala celotno razstavišče. Uprava velesejma je nato po načrtih ing. Naceta Perka še vse pavilione podbetonirala, to je, zgradila je betonske temelje, na katerih stoje

lesene konstrukcije razstavnih zgradb. Zato je večinoma lesovje zdravo in bo uporabno pri novi gradnji, zlasti velja to za strešne konstrukcije.

Zadnjih deset let je imela uprava Ljubljanskega velesejma mnogo skrbi in stroškov z vzdrževanjem razstavišča in paviljonov. Stalno je bilo treba zaradi gobe popravljati tla.

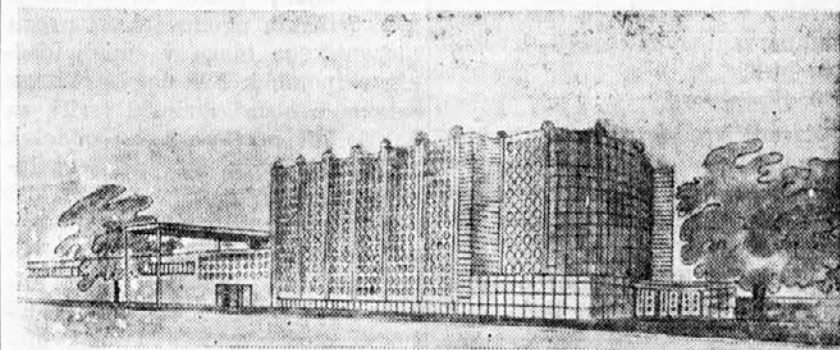
Uprava Ljubljanskega velesejma se je zato odločila, da postavi nove pavilione. Že pred štirimi leti so se začele prve priprave. Vzrok temu so bile zlasti velike pomanjkljivosti razstavnih objektov provizornega značaja, postopno propadanje objektov ter elan, s katerim sta začeli gradnjo moderne sejmšča mesti Beograd in Zagreb. Že leta 1937. je uprava velesejma študirala prve idejne skice bodočega sejma. Leta 1939. je napisala uprava velesejma interni natečaj za predložitev osnutkov. Ocenjevalna komisija je od predloženih osnutkov spoznala za najbolj ustrezen načrt ing. arh. Vinca Glanza ter ga deloma še korigirala.

Novi načrt arh. Glanza

Ta projekt bazira pri situaciji glavnega vhoda na načrtu poglo-

bitve železniške proge na Gospodarski cesti. Arhitektonsko zanimivo in obsežno upravno poslopje, ki daje tudi monumentalen podudarek, je situirano kot pročelna stavba glavnega vhoda. Ob novih regulacijskih črtah se raztezajo razstavne zgradbe, ki tvorijo v notranjosti regularen trg, obdan z odprtimi razstavnimi kojami in pokritimi hodniki za obiskovalce. Načrt predvideva vso udobnost razstavljalcev in obiskovalcev, ki naj bi ob slabem vremenu, imeli

nega materiala betocela in strešna kritina Salanit. V notranjosti paviljonov je predviden strop in zglajena betonska tla. Tudi koje ob zunanjih stenah paviljonov bodo mnogo višje in širše. Betonski hodnik ob teh kojah bo pokrit z betonsko streho. Razstavni prostori bodo urejeni po zahtevah smotrene, moderne razstavne tehnike. Predelne stene poedinih razstavnih koj bodo take oblike, da bodo omogočale širok pregled razstavnega blaga in večjo optično



možnost videti vso razstavo, ne da bi jim bilo potrebno stopiti na dež. V trikotnem prostoru, nasproti pivovarne Union je predvidena velika razstavna dvorana, ki naj bo uporabna tudi za druge prireditve. Ob Celovski cesti ter ob križišču Lipovega drevoreda z meridijanskim drevoredom sta predvideni dve veliki moderni skupini stranišč, ki bi bila na razpolago tudi za javno uporabo.

Novi razstavljalni pavilioni bodo mnogo višji in širši od dosedanjih. Predvideni so betonski stebri kot nosilci strešnih konstrukcij, stene iz novega gradbe-

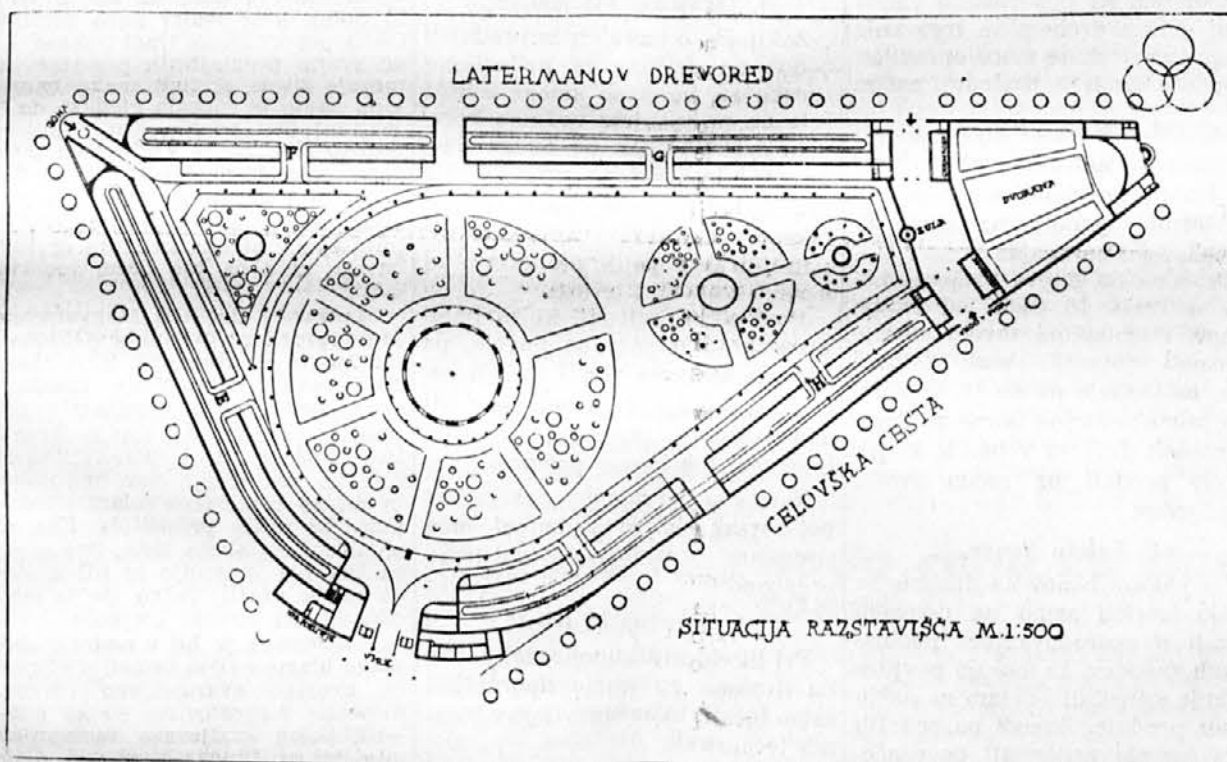
prostornost. Poskrbljeno je tudi za lično zunanjo fasado.

V prvi etapi grade vse razstavne zgradbe. Upravno poslopje pride predvidoma na vrsto že prihodnje leto. Arhitekti študirajo še nov načrt upravnega poslopja, ki bo morda v izvedbi smotrenejši kot je že načrt. Tudi je v študiju še smotreno situiranje jestvinkega in vinskega oddelka.

Pomladanski velesejem bo pokazal že popolnoma novo lice, saj bodo glavni razstavni pavilioni že zgrajeni. Velesejemska uprava se trudi pridobiti še potrebna sredstva za izgradnjo velike razstavne dvorane, ki jo ljubljanci že vsesplošno nazivajo »koncertno dvorano«. Ta dvorana je v izvedbi zelo draga, vendar pa neobhodno potrebna tako za velesejemsko upravo, ki ji primanjkuje razstavnega prostora za svoje prireditve, kakor tudi za razne prireditve drugega značaja, za katere danes Ljubljana nima primerne dvorane. Po zatrdilu arhitektov in gradbenega podjetnika bodo razstavne zgradbe ob ugodnem vremenu do Božiča v surovem stanju že pod streho. Tako dobi Ljubljana moderno razstavišče, ki ji bo v ponos, upravi velesejma pa bo omogočeno nadaljevati s programom razstav gospodarskega in kulturnega značaja.

Žal upravi velesejma ni bilo omogočeno započeti z gradnjo že lanske leto, ko so bili gradbeni stroški še mnogo nižji od današnjih.

Pozdravljamo zidavo novih paviljonov, ker bo modernizirani velesejem še uspešneje opravljal svojo koristno nalogo.



Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

Za označbo gospodarskega stanja so bile železnice le malo manj značilne od bank. Njihovi tiri so prodrli že v vsako pokrajino, mesto in važnejše naselje v državi. Njihov trgovni promet je v veliki meri povzročil industrijsko proizvodnjo in gibanje blaga; železniški osebni promet je kazal delavnost gospodarskega življenja, gospodarsko moč množice, da potujejo in uživajo počitnice ter nakazoval blagostanje hotelov, letovišč in tudi celih mest ali pokrajin, živčih od tujkega prometa. A sedaj so tri leta zapored železnice izkazovale padanje tovarnega in osebnega prometa ter zmanjšanje dobička. Kmalu po začetku krize so začele šibkejše proge zastavljati službo svojih delnic in so prehajale v last prekupovalcev ali v prisilno upravo. V prvih štirih letih upadanja prometa je približno 45.000 milj železnice prešlo v prisilno upravo. Preden se je dal ta strmi padec ustaviti, so razpadla velika železniška omrežja, n. pr.

Wabash; Chikago, Milwaukee in St. Paul; Chikago in Severozapadne; Missouri-pacifične; St. Louis-San Francisco in New York-New Haven, Hartford. Ko so videli, da se jim dobički manjšajo, so upravni železnice znižali svoje nakupe lokomotiv in materiala, odpuščali na tisoče nameščencev in skrajšali plačani delovni čas onim, ki so jih obdržali. Samo po spretni upravi in s pomočjo posojil »Obnovitvene finančne družbe« (Reconstruction Finance Corporation) se je posrečilo orjaškimi železniškim družbam, kakor družbama »New York Central« in »Baltimore and Ohio«, da so vzdržale. Z drugimi besedami: dvajsetmilijardna industrija je bila pohabljen v življenjsko važnih delih in njeno nazadovanje se je čutilo na vse strani.

Tudi v drugih področjih gospodarskega sestava je bilo, če uporabimo besede nekih gospodarstvenikov — naravno ravnotežje omajano. V januarju 1931. je »United States Steel Corporation« (Ameriška jeklarska družba) poročala, da je bil njen dobiček v preteklem decembru nižji od dobička v katerem koli izmed prejšnjih mesecev. Spomladi 1932. je prišel polom Samuel Insulovega

»dvomilijardnega kraljestva« v obče koristnih podjetij in magnet je po tem polomu pobegnil v Grčijo. Jeseni je tvrdka za zemljiške zadolžnice S. W. Straus and Co. v New York Cityju prišla pod prisilno upravo in je pustila milijone zadolžnic neizterljivih. Za tem polomom so kmalu prišli polomi starejših in bolj konservativnih tvrdk iste vrste. Vsega skupaj se je cenilo, da je za vsaj 6 od vseh desetih milijard dolarjev »zdravih zadolžnic« ustavljeno izplačevanje, in na milijone so jih žrtve hitele prodati po 6 do 15 centov za dolar. V celoti je bilo prijavljenih za prvih devet mesecev l. 1932. 23.798 propadov podjetij nasproti 20.311 podjetjem v enaki dobi 1931. in 16.030 v isti dobi l. 1929.

(Leto 1932. je bilo na splošno še dosti slabše ko leto 1931.)

Na industrijsko delavstvo je padel razkroj blagostanja z grozovito silo. Celotno v časih popolnega Coolidgeovega blagostanja se je cenilo povprečno letno število brezposelnih na približno dva milijona. Ko so se polomi na borzah s presenetljivo naglico širili, ni bilo več mogoče dobiti točnih števil o

brezposelnosti; toda William Green, predsednik American Federation of Labor (Ameriške delavske zveze), je sodil, da se število brezposelnih delavcev hitro zmanjšuje. Aprila 1930. je bilo 2.954.000 oseb brez dela; do oktobra 1930. je število naraslo na 3.924.000; do oktobra 1931. je naraslo na 6.801.000 in oktobra 1932. je to število doseglo 10.908.000. V prvih dveh mesecih 1933. je število brezposelnih naraslo na 12 milijonov, in manj zanesljive ocene so ga postavljale še višje. Indeks tvorniške zaposlitve »Federal Reserve Board« (z mesečnim povprečkom iz let 1923. do 1925. = 100) je strmoglavil od 105,4 septembra 1929. na 58,1 v januarju 1933., in še to se je šlo kot zmerna cenitev.

Družbene posledice brezposelnosti so se hitro pokazale v glasnih klicih po pomoči v velikih industrijskih središčih. Pregled 126 mest, ki so predstavljala 56 odstotkov mestnega prebivalstva vseh Zedinjenih držav, je izkazoval za leto 1932. 823.894 družin odvisnih od javne pomoči, v nasprotju s 386.151 družinami v prejšnjem letu. Izdatki za socialno pomoč mesta New Yorka, ki so znašali oktobra leta 1929. približno en milijon

dolarjev, so znašali v februarju leta 1933. 9 in pol milijona dolarjev. Odbor za ugotovitev stroškov pri zdravniški oskrbi je poročal, da so razmere na jugu »grozne«, ker so dohodki ljudi v desetih južnih državah tako nizki, da si ti ljudje ne morejo plačati primernega zdravljenja.

Med tem, ko se je slabšalo stanje industrijskega delavstva, se je še nadalje slabšalo tudi stanje farmarjev, kljub Hooverjevemu zakonu o trgovini s kmetijskimi pridelki. V povojnem desetletju je vrednost kmetijske posesti padla za 20 milijard dolarjev; več ko 450 tisoč farmarjev je izgubilo svoje kmetije; število najemniških farm je naraslo za več ko 200 tisoč; letni farmarski kosmati dohodek je padel od 16 na 11 milijard dolarjev. Nato je prišla kriza leta 1929. Med tem letom in letom 1932. je vrednost farm znova padla za 33 odstotkov in njih kosmati letni dohodek za 57 odstotkov. Med koncem leta 1929 in januarjem 1933. so cene farmarskih pridelkov padle od 205 na 51 točk. Po istem indeksu so cene blaga, ki so ga farmarji kupovali, padle samo od 206 na 105 v istem razdobju.

(Nadaljevanje prih.)

Seja Osrednjega lesnega odseka

pri Zvezi trg. združenj dravske banovine v Ljubljani bo v četrtek 24. oktobra 1940. ob 10. uri dop. v Ljubljani, Trg. dom. Gregorčičeva ulica 27.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika.
2. Poročilo tajnika o tekočih zadevah.
3. Poročilo o sestanku izvoznikov celuloznega lesa.
4. Poročilo o seji lesnega gospodarstva v Beogradu in razprava o nameravani organizaciji izvoznikov lesa.
5. Slučajnosti.

Zaradi izredne važnosti dnevnega reda, zlasti zaradi sklepanja o določitvi pojma izvoznika lesa, naj se vsaka sekcija oz. združenje udeleži seje z več člani.

Predsednik: Franjo Škrbec s. r.
Tajnik: dr. Ivko Pustišek s. r.

Neutemeljeno naziranje glede rezervnih gum

Uprava policije v Ljubljani je objavila poziv na trgovce in lastnike motornih vozil, da prijavijo vse zaloge in rezerve pnevmatik in zračnic. Od prijave so izvzete le gume, ki so na kolesih registriranih vozil. To da je treba razumeti tako, da se morajo prijaviti tudi gume na rezervnih kolesih. Prav tako da morajo prijaviti gume vsi trgovci z motornimi vozili gume, čeprav so nameščene na vozilih.

To naziranje je po našem mnenju zmotno. Zmota pa izvira iz naziva »rezervno kolo«. Kajti kolo, ki je na vozilu nameščeno kot rezervno kolo, je sicer res rezervno kolo. More se pa vsak hip uporabiti in na njegovo mesto pride kolo, ki je pravkar imelo defekt in ki je dejansko neuporabno. Na zunaj je sedaj to kolo rezervno, dejansko pa ni več rezervno. Moremo zato reči, da je vsako kolo na motornem kolesu prav za prav rezervno kolo, vsaj more postati vsak hip. V resnici zato na vozilu nameščeno kolo ni rezerva, temveč sestavni del in zato se motorna vozila brez tega petega kolesa sploh ne prodajajo. Peto kolo je sestavni del avtomobila in če tega kolesa ni, nekaj na avtomobilu manjka. Ime rezervnega kolesa zavaja, toda dejanski stan je jasen za vsakega avtomobilista. Upamo, da se bo tudi policija soglasila s tem edino možnim naziranjem.

Prijava odpadkov pri žaganju smrekovega lesa

Direkcija za zunanjo trgovino v Beogradu poziva ponovno vse izvoznike lesa in žagarje, da ji pošljejo brzojavno ponudbo za odpadke pri žaganju smrekovega lesa z navedbo razpoložljivih količin in prodajnih cen franco nakladal na postaja. Navede naj se, koliko blaga bodo imeli na razpolago v prihodnjih dveh mesecih. Direkcija polaga važnost na to, da dobijo ponudbe tudi od najmanjših žag, ki imajo na razpolago katere koli količine. Ako bi taki mali žagarji ne imeli na razpolago toliko blaga, da bi mogli ponuditi cel vagon, priporoča direkcija, da se po dva ali trije žagarji združijo in stavijo skupno ponudbo. Na to v prav posebni meri opozarjamo lastnike malih žag.

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snazi obleke, klobuke itd. škrobi in svetlolika arajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, munga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 46. Selenburgova ul. 3
Telefon št. 22-72.

Prošnje za izdajo potrdil za carinske ugodnosti

Direkcija za zunanjo trgovino je izdala pod št. 49.056/IV z dne 8. oktobra naslednji dopis:

»Na podlagi čl. 2. toč. 3. uredbe o direkciji za zunanjo trgovino spadajo v pristojnost direkcije tudi posli za vodenje carinske politike v sodelovanju s finančnim ministrstvom ter je skladno s tem preneseno v pristojnost direkcije tudi izdajanje potrdil za izkoriščanje carinskih ugodnosti pri uvozu inozemskega blaga v smislu občnih pripomb k XV delu predloga zakona o občni carinski tarifi, za kar je bil prej pristojen oddelek za industrijo in obrt pri trgovinskem ministrstvu.

Zainteresirani uvozniki, ki se nameravajo poslužiti teh ugodnosti, morajo vložiti prošnjo na direkcijo za zunanjo trgovino, oddelek za uvozno trgovino IV-5, ki mora biti kolkovana z 10 din v državnih kolkah in priložiti din 20 v kolkah za rešitev. Ker se dostikrat dogaja, da prosilci sami uničijo kolke, se s tem opozarjajo, da v tem primeru ne more direkcija upoštevati njih prošnje ter jim jih zato vrača s pripombo (prošnja ni predpisno kolkovana).

Vsaka priloga mora biti kolkovana s 4 din v neuničenih državnih kolkah. Zato je potrebno, da bi se v bodoče preprečila nesoglasja, da se uvozniki opozore na predpisno kolkovanje prošenj.

Prošnji morajo interesenti priložiti tudi originalno fakturo in eno kopijo fakture za blago, ki ga nameravajo uvoziti. Namesto kopije se more predložiti tudi prevod fakture, ki ga potrdi sam prosilec.

Poleg fakture in njene kopije oz. prevoda morajo prosilci predložiti v duplikatu tudi načrte, bo-disi tiskane prospekte ali slike predmetov, za katere prosijo za ugodnostni carinski uvoz. Te priloge morajo biti kolkovane po 4 din z neuničenimi drž. kolk.

Potrebno je nadalje, da prosilci v svoji prošnji vedno poudarijo, če bodo prišli sami ali pa njih pooblaščenec v direkcijo, da prejmejo rešitev, ali pa naj jim to dostavi direkcija po pošti. V tem primeru morajo priložiti prošnji tudi predpisno frankirano kuverto z že napisanim natančnim naslovom, na katerega naj direkcija pošlje rešitev.

Novi predpisi o nakupovanju grških bonov

Devizna direkcija Narodne banke je pod št. DD 104 izdala naslednje predpise glede kupoprodaje grških bonov.

Z ozirom na nenormalno visoki tečaj grških drahem se trgovanje z boni na drahme more opravljati v bodoče samo na naslednji način:

1. Prodaja bonov.

Izvozniki morajo prejete bone na drahme prodajati samo po pooblaščenih zavodih na domačih borzah, in sicer najkasneje v desetih dneh od dneva prejema bonov oziroma 15 dneh od izdaje bonov. Pooblaščen zavodi morajo pisмено obvestiti vsak delovni dan, najkasneje pa do 11. dop. teritorialno pristojne borze za skupni znesek drahem v bonih, ki jih hočejo prodati na račun svojih komitentov.

2. Nakup bonov.

Vsi nakupi bonov na drahme se smejo izvršiti samo na domačih borzah s posredovanjem pooblaščenih zavodov, ki morajo povpraševanje sporočati borzam na način kakor prodaje. Zavodi na sedežih borz morajo prijavljati povpraševanja po bonih in zneske na podlagi pisemenih nalogov pooblaščenih zavodov (svojim korespondentom) izven sedežev borz. V teh primerih ostanejo uvozni dokumenti kakor tudi ev. pooblastila za uvoz in plačilo pri zavodih v notranjosti. V pisemenih nalogih svojim korespondentom na sedežih borz morajo zavodi iz notranjosti izrečno naznačiti, da se uvozni dokumenti in ev. potrebna pooblastila.

Sonce je vir zdravja, moči in lepote!

Slabo vreme onemogoča sončenje na prostem. — Prezaposlenost vam ne dovoli potovanja na morje ali v planine!

Obsevajte se doma z našo patentirano ultravijolno obsevalko »ORIGINAL RUB«

Stane samo din 1200— in je najcenejša obsevalna naprava te vrste. Za ta denar imate doma stalno sonce in zdravje, veselje in moč, ugodno občutje in nove življenjske sile.

Potemnitev kože že po par obsevanjih!

Dobavljate: JUGOPATENT, Ljubljana. Dvořakova ulica 8.

»Službeni list«

kr. banske uprave z dne 23. oktobra 1940. objavlja: Uredbo o dopolnitvi uredbe o pomožni vojski državne obrambe — Dopolnitev navedbe št. 4 o omejitvi prometa z motornimi vozili — Pravilnik o nadzoru nad odtočnimi vodami naselij in industrijskih in obrtnih podjetij — Pravilnik o sprejemanju in strokovnem izobrazovanju uradniških pripravnikov poštotelegrafsko-telefonske stroke — Odločbo o maksimiranju cen špirta — Razne ratifikacije.

Doma in po svetu

Ves nacionalno socialistični tisk v Berlinu zelo ugodno komentira govor zun. ministra dr. Cincar-Markovića ob podpisu protokola o zasedanju stalnega nemško-jugoslovanskega gospodarskega odbora. Ta pogodba je dokaz dobrih odnosov med Jugoslavijo in Nemčijo. Ta dogodek pa je važen tudi zato, ker dokazuje, da obojaki Nemčije z drugimi narodi niso takšni, kakor jih slikajo v Ameriki. To najbolj jasno dokazuje izjava ministra dr. Cincar-Markovića, ki pravi, da je našla Jugoslavija v Nemčiji za svoje blago dober trg in to ne zaradi konjunktura, temveč zaradi dobrih cen, ki so ji v Nemčiji zagotovljene. To dokazuje, pravi nemški tisk, da mi ne jemljemo drugim narodom njih dobrin, temveč pospešujemo zamenjavo blaga. Takšno sodelovanje je postalo sistem osi, kar dokazujejo tudi zadnji razgovori italijanskega ministra Riccardija v Berlinu.

Ministrski predsednik Cvetković je imel na konferenci JRZ v Nišu velik govor o naši zunanji in notranji politiki. Dejal je med drugim: Našo zun. politiko moramo voditi še nadalje v dosedanjih smereh, da se varujemo vsake avanture. Zato vzdržujemo s svojimi sosedi dobre odnose, ki so nam potrebni tudi zato, ker so naši proizvodi navezani na njih trge. Narod, ki hoče živeti v svobodi in neodvisnosti, mora imeti urejene razmere ter mora biti duhovno zedinjen, kar so danes vsi Srbi, Hrvati in Slovenci. Posebno važen je danes problem prehrane, ki ga moramo rešiti. Zagotoviti se morajo tudi rezerve. Gospodarski sporazum z Nemčijo nam omogoča ohranitev gospodarske aktivnosti. Skrbeti pa moramo tudi za boljše socialne pogoje v našem narodu, ki ga moramo okrepiti tudi gospodarsko. V ta namen je vlada sklenila, da najame večmilijardno notranje posojilo za javna dela. Meliorirati je treba okoli 1 milijona ha. S tem bi dobili kmetovalci novo zemljo. Okoli pol milijona ljudi imamo, ki od svojih premajhnih posestev ne morejo živeti. A tudi vsaka banovina sama bi morala gledati, da z javnimi deli poveča svojo gospodarsko silo. To je v glavnem program dela, ki ga bo izvedla vlada.

Minister dr. Korošec je bil v ponedeljek v Zagrebu ter je obiskal najprej dr. Mačka in bana dr. Šubasića, nato pa vse člane vodstva HSS.

Madžarski list »Uj Magyarzag« je odgovoril na pripombe »Obzorac«, da imajo Madžari na Hrvatskem vse pravice, Hrvati na Madžarskem pa nikakih. Madžarski list nato odgovarja, da imajo Hrvati iste mešane (t. j. utrakvistične) šole ko vse druge nar. manjšine in da se proti tem šolam ni dosedaj še nihče pritožil(?). Kar se pa tiče hrvatskega lista, naj samo za tak list zaprosijo in nihče jim ga ne bo krtil. Težko, da je madžarski list Hrvatce prepričal.

V Beogradu je bil v nedeljo slovesno blagoslovljen temeljni kamen za nemško evangelijsko cerkev. Slovesne blagoslovitve so se udeležili poleg kraljevega zastopnika ministri dr. Cincar-Marković, doktor Lazar Marković in inž. Vulović. Naša vlada je prispevala za zgraditev te cerkve 100.000 din.

Potniško letalo se je na poti iz Beograda v Borovo in nato v Zagreb ponesrečilo. Večina potnikov je v bolnišnici. Vest o nesreči je stiližirana tako, da je popolnoma nejasna.

Razstava kluba neodvisnih likovnih umetnikov je bila v nedeljo slovesno otvorjena v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu ter bo odprta do 10. novembra. Opozarjamo ljubitelje upodabljačev umetnosti na to zanimivo razstavo.

Banska uprava v Zagrebu je izdala naredbo o zapiranju gostinskih obratov in zatiranju pijančevanja. Na deželi morajo biti gostilne zaprte ob 21. Pijanim gostom ne smejo gostilničarji dajati alkoholnih pijač.

Za dovršitev kirurškega paviljona v Splitu je dovolil minister dr. Budisavljević iz državnega posojila 4,5 milijona din. Ban dr. Šubasić pa je odobril posojilo 16,5 milijona din za popolno dovršitev.

splitške bolnišnice. Kdaj pa bo dovoljen potrební kredit za ljubljansko in mariborsko bolnišnico?

Nov športni stadion je bil otvoren v nedeljo v Ljubljani. Postavil ga je športni klub Hermes z velikim požrtvovalnostjo. Novi stadion ustreza vsem športnim potrebam in dela čast delavnim članom Hermesa. Ni sicer še popolnoma zgrajen, upamo pa, da bo javnost podprla klub, da do konca zgradi novi stadion.

Antonescu odide na povabilo Mussolinija v Rim. Notranje in gospodarske težave v Romuniji stalno naraščajo.

V Romuniji so aretirali gen. Negrija, ker je izdal letak, v katerem je obsodil zadnje delitve Romunije.

Bivši poljski zun. minister Beck je bil aretiran, ko je skušal priti čez romunsko mejo.

Lord Beaverbrook, ki skrbi za oskrbo Anglije z vojnimi materiali, je izjavil, da ima danes Anglija na svojih otokih več letal, kakor jih je imela pred dvema mesecema. Pri tem so odsteta letala, ki so bila poslana na druga bojišča ali ki so bila uničena. Od bomb sta bili zadeti dosedaj dve tvornici za letala, proizvodnja letal pa zaradi tega ni mnogo trpela. Uvoz letal iz USA narašča, proizvodnja letal v Kanadi pa je na odlični višini.

Pokrajinski vodja in šef civilne uprave v Alzaciji je izjavil na velikem shodu, da je Francija za vedno izgubila Alzacijo. Nato je navedel, kaj bo vse Nemčija storila za obnovo Alzacije.

Bivši min. predsednik Reynaud je obtožen, da je poneveril državni denar. Ko sta namreč dva Reynaudova prijatelja pobegnila v Španijo, so jih prijeli španske oblasti in zaplenile njihove kovčge in kovčeg Reynauda. Zadnji kovčeg je bil poln denarja, dragocenosti in čekov.

Šef nemške policije Himmler je prišel v Španijo, kjer je bil sprejet z velikimi častmi. Organiziral bo špansko policijo po nemškem vzoru.

Letalo s člani nemško-francoske komisije za premirje, ki so se vračali iz Sirije v Nemčijo, je padlo v hudem viharju v Sredozemsko morje. Našli so del letala in eno truplo, da ni nobenega dvoma o smrti vseh članov komisije. V letalu so bili 3 Francozi in 4 Nemci s svojimi pomočniki.

V Turčiji je bilo v nedeljo ljudsko štetje. Po zadnjem štetju je imela Turčija 16 milijonov ljudi. Ankara ima po zadnjem štetju 156.000 prebivalcev, od katerih je 90 tisoč moških in samo 65.000 žensk.

Zaradi zadnje povodnji v Pireneji je v Španiji 6000 ljudi brez strehe, utonilo pa je več ko 320 ljudi. Škoda se ceni na več sto milijonov pezet. V Franciji pa je napravila povodenj za več ko eno milijardo frankov škoda.

Ob 2600letnici japonskega cesarstva je bila v Tokiu pred japonskim cesarjem velika vojaška parada.

Finci so izgubili v vojni proti Rusiji 23.000 vojakov, od katerih je bilo ubitih 17.000.

Na Bolgarskem pripravljajo prve ukrepe za racloniranje živil.

S posebnim zakonom je bilo v Romuniji odloženo plačevanje kmetijskih dolgov za 12 let.

Bukarešta bo v bodoče vsako noč popolnoma zatemnjena.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovalni prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Koliko trgovcev gre na letni dopust in odmor?!

1—2%!! Vsi drugi pa se mučijo in delajo brez ozira na zdravje! Zato vsaj doma pijte

RADENSKI ZDRAVILNI VRELEC



istega z rdečimi srci,

našo najboljšo prirodno mineralno vodo. Zdravje in užitek!